

ZBORNICA ZDRAVSTVENE IN BABIŠKE NEGE SLOVENIJE -
ZVEZA STROKOVNIH DRUŠTEV MEDICINSKIH SESTER, BABIC
IN ZDRAVSTVENIH TEHNIKOV SLOVENIJE

Pošta Slovenije je ob 100-letnici poklicnega izobraževanja medicinskih sester na Slovenskem v letu 2024 izdala priložnostno znamko. Znamke s področja zdravstvene nege in delovanja medicinskih sester so v svetu redke. Izid priložnostne znamke ob visokem jubileju pomembno prispeva k prepoznavnosti delovanja medicinskih sester, ki se s ponosom ozirajo na zavidanja vreden razvoj stroke, izobraževanja, raziskovanja, publiciranja, pa tudi moralno-etične samo/refleksije, brez katere poklici, kjer ljudje skrbijo za soljudi, ne morejo obstajati.

21

DELOVNA SKUPINA ZA
OHRANJANJE ZGODOVINE
ZDRAVSTVENE IN BABIŠKE NEGE

100
LET IZOBRAŽEVANJA MEDICINSKIH
SESTER V SLOVENIJI

100

LET IZOBRAŽEVANJA MEDICINSKIH SESTER V SLOVENIJI

Urednici: Irena Keršič, Marjeta Berkopec

Jezikovni pregled: Sara Berkopec

Oblikovanje: Barbara Kralj, PRELOM d. o. o.

Tisk: PRELOM d. o. o.

Naklada: 500 izvodov

Založnik: Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije – Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije
Ljubljana, november 2024

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

614.253:5:37(497.4)(091)

100 let izobraževanja medicinskih sester v Sloveniji / [urednici Irena Keršič, Marjeta Berkopec].
- Ljubljana : Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije - Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije, 2024

ISBN 978-961-273-291-2
COBISS.SI-ID 213991171

Vir fotografij:

1. Oblikovanje Barbara Kralj. Vir: Arhiv Zbornica – Zveza.
2. Zavod za socialno-higiensko zaščito dece v Ljubljani. Vir: SI_AS 1388 Pucelj Ivan, a. e. 32.
3. Žigi Državne šole za zaščitne sestre. Vir: Srednja zdravstvena šola Ljubljana.
4. Značka šole za otroške sestre negovalke. Vir: Arhiv Zbornica – Zveza.
5. Učenke in zaščitne sestre Šole za sestre, 1926. Vir: Muzej nauke i tehnike Beograd MNT.T.11.5.221.
6. Praktični pouk. Vir: Dragaš, 1930.
7. Zaščitni sestri na dojenjski štaciji v Zdravstvenem domu Maribor. Vir: Muzej nauke i tehnike Beograd. Fond dr. Matija Ambrožič - Zbirka fotografija – medicina.
8. Značka Šole za sestre. Vir: Osebni arhiv Maja Dolanc.
9. Značka Šole za zaščitne sestre. Foto, vir: Arhiv Janez J. Švajncar.
10. Diploma Eleonore Vovk. Vir: Arhiv Zbornica – Zveza.
11. Zaščitne sestre. Oblikovanje Barbara Kralj. Vir: Fotografije obrazov iz Arhiva Zbornice – Zveze in SI AS 229, Ministrstvo za ljudsko zdravstvo LRS, Serija AS 229/P - Personalni spisi in SI AS 67, KBUDB, Splošni oddelek, Personalne mape.
12. Praktični pouk. Vir: SI AS 1202 Zbirka fotografij uredništva Naše žene.
13. Značka Šole za medicinske sestre. Vir: Arhiv Zbornica – Zveza.
14. V predavalnici Šole za medicinske sestre v Ljubljani. Vir: SI AS 1202 Zbirka fotografij uredništva Naše žene.
15. Vaje v kabinetu Zdravstvene fakultete v Ljubljani, 2024. Vir: Zdravstvena fakulteta Ljubljana.
16. Doc. dr. Nataša Mlinar Reljič z doktorsko listino. Vir: Nataša Mlinar Reljič.
17. Otroške negovalke. Vir: SI AS 1202 Zbirka fotografij uredništva Naše žene.
18. V učilnici Šole za medicinske sestre v Celju. Vir: SI AS 1202 Zbirka fotografij uredništva Naše žene.
19. Kabinetne vaje na Srednji zdravstveni šoli Ljubljana, 2023. Vir: Srednja zdravstvena šola Ljubljana.
20. Zemljevid izobraževalnih ustanov s področja zdravstvene nege v R Sloveniji. Oblikovanje Barbara Kralj. Vir: Arhiv Zbornica – Zveza.
21. Priložnostna znamka. Vir: Pošta Slovenije.

Tradicijo zdravstvenega šolstva in ženskega poklicnega izobraževanja na področju babištva in zdravstvene nege na Slovenskem pomembno zaznamujeta ustanovitev prve babiške šole leta 1753 in leta 1923 ustanovljena Šola za sestre pri Zavodu za socialno-higiensko zaščito dece v Ljubljani.

Ob tem ne gre zanemariti prispevka ženskih karitativnih redov za poklicno delo v redovnem poklicu, zdravstvenega izobraževanja z znanji higiene in nege bolnika preko tečajev Rdečega križa, šolanja za bolniško nego v bolnicah na bolničarskih šolah (v Ljubljani in Mariboru), bolničarskih tečajih v času druge svetovne vojne za potrebe partizanske sanitete in bolničarskih šolah po drugi svetovni vojni za priučene bolniške strežnice in strežnike.

Na potrebo po izobraženem zdravstveno-negovalnem kadru, na prehodu iz javno-zasebnega v javni zdravstveni sistem, ob umiku ženskih redovnih skupnosti leta 1948, ki je bil v okviru tedanje države značilen samo za Slovenijo, se je država odzvala s številnimi tečaji in ustanavljanjem zdravstvenih šol za poklic medicinske sestre. Prva desetletja so v izobraževalni proces vstopale samo ženske, zato je poklic medicinske sestre postal izrazito ženski poklic. Šolska reforma leta 1960 je zdravstvene šole preoblikovala v štiriletne strokovne šole. Višješolsko izobraževanje medicinskih sester je bilo zakonsko opredeljeno leta 1954, čeprav je bil začetek izobraževanja na višji stopnji oblikovan že leta 1951. Začetek zdravstvenega šolstva na univerzitetni ravni je bil mnogo kasnejši in danes poteka na sedmih fakultetah in mednarodni univerzi s prvim kampusom v Mariboru. ■

Začetek pouka, januarja 1924, predstavlja temeljni kamen splošnega strokovnega izobraževanja za današnji poklic medicinske sestre.

Težnji k profesionalnemu in osebnemu razvoju, ki so ji po končani formalni izobrazbi sledile zaščitne sestre, zaposleni v zdravstveni in babiški negi ter oskrbi, tudi danes namenjamo posebno skrb. Strokovno izpopolnjevanje in vseživljenjsko učenje sta osebni zavezi vsakega posameznika, ki s profesionalnim delovanjem na visokih moralno-etičnih temeljih neprecenljivo prispeva k napredku poklicne skupine in družbe.

Ženski in moški obrazi, ki danes nadaljujejo zapuščino predhodnic kot poklicna skupina izvajalcev zdravstvene in babiške nege, predstavljajo več kot polovico vseh zdravstvenih delavcev v državi in so ključni za zdravstveni sistem.

Z velikim spoštovanjem in ponosom se oziram na zgodovino profesionalne skrbi za ljudi in na prelomnice, ki so pomembno zaznamovale razvoj slovenske zdravstvene nege. Kot družba moramo spoznati prezrtost, se spominjati naših skupnih vrednot in jih prenesti na naslednje rodove. S publikacijo izrekamo poklon vsem, ki so profesiji zdravstvene nege dajali utrip, strokovno in življenjsko moč. ■

Šola za sestre pri Zavodu za socialno-higiensko zaščito dece v Ljubljani (Zavod) je bila ustanovljena 18. avgusta 1923. Z odlokom Ministrstva za narodno zdravje, 19. oktobra 1923, je šola dobila odobren pravilnik in učni načrt.

Od leta 1929 je pri Zavodu delovala še Šola za otroške sestre negovalke.

5

Pouk v šoli se je začel 3. januarja 1924 (enoletni program). Vpisalo se je 20 učenk in Angela Boškin, ki je nostrificirala spričevalo z Dunaja in imela sočasno status učenke, mentorice, učiteljice in zaposlene. Šolanje je zaključilo 14 absolventk, prve so diplomirale januarja 1925. ■

6

Leta 1927 se je šola preimenovala v Šolo za dečje zaščitne sestre in dojenjske negovalke (dvoletni program) in leta 1931 v Državno šolo za zaščitne sestre v Ljubljani, ki je izvajala triletni program zdravstveno-socialne oskrbe in bolniške nege. ■

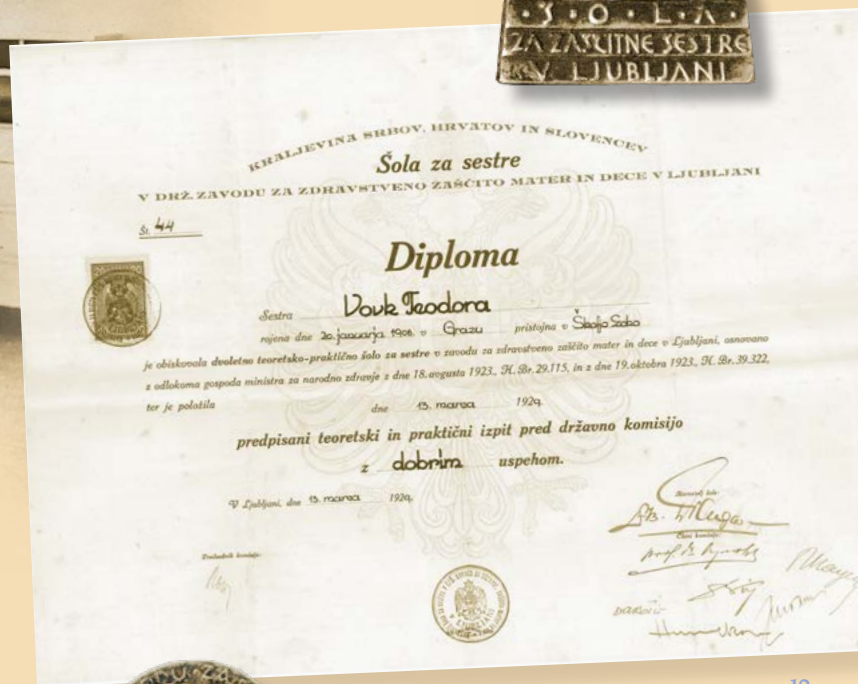

7

Naziv zaščitna sestra je lepo ime. Predstavlja preventivno vlogo – zaščito, v avstrijskem izobraževalnem sistemu tudi odgovornost za nego bolnikov. Poimenovanje je bilo skladno z vsebino izobraževalnega programa. Naziv je jasno definiral vsebino dela in nazorno pojasnil delovanje zaščitnih sester v odnosu do družbe, izhajal pa je tudi iz naziva in poslanstva ustanove, v kateri je bila prva šola ustanovljena. ■

9

10

8

Podelitev diplome sta slovesno obarvali zaobljuba in pripenjanje sestrskе značke. Predpisana delovna obleka in značka na vidnem mestu sta postala prepoznavna znaka zaščitnih sester na njihovih službenih poteh. ■

12

13

Na podlagi Zakona o državnih uslužbencih so bile leta 1947 zaščitne sestre, zaposlene v državnih zavodih, prevedene v poklic medicinska sestra oz. višja medicinska sestra. Kandidatke, vpisane v šolskem letu 1946/47, so končale triletno šolanje leta 1949, in sicer v preimenovani Šoli za medicinske sestre v Ljubljani. Delovale so izključno v javnem zdravstvenem sistemu. ■

14

15

Šolanje za medicinske sestre na višješolski ravni se je začelo v Ljubljani že leta 1951 in je postopoma pripeljalo do Višje šole za zdravstvene delavce ter njeno vključitev leta 1975 v Univerzo Ljubljana. Šele po letu 1993 je prišlo do intenzivnega razmaha zdravstvenega šolstva na univerzitetni ravni. Danes imajo diplomantke/diplomanti prve stopnje visokošolskega študija naziv diplomirana medicinska sestra/diplomirani zdravstvenik, ob zaključku druge stopnje magistrica/magister zdravstvene nege. ■

Pomembna prelomnica v izobraževanju slovenskih medicinskih sester je akreditacija prvega doktorskega študijskega programa zdravstvene nega na Fakulteti za zdravstvene vede Univerze v Mariboru. Prva generacija petih študentov se je na doktorski študij zdravstvene nege 3. stopnje vpisala v šolskem letu 2016/17. Pridobljen naziv ob zaključku je doktor/ica znanosti zdravstvene nege. ■

Šolanje za otroške negovalke se je začelo leta 1929, prvotno v obliki tečajev. Postopoma se je dolžina šolanja podaljševala, spreminjala so se imena šol in nazivi po opravljenem zaključnem izpitu. Otroške negovalke, otroške sestre negovalke so bile usposobljene za opravljanje službe strokovnega osebja za nego zdravega in bolnega otroka v otroških jasliah, dečjih domovih, otroških bolnišnicah, otroških oddelkih splošnih bolnišnic in otroških oddelkih klinik. ■

V letu 1950/51 smo imeli poleg treh nižjih zdravstvenih šol (v babiški šoli v Ljubljani ter šoli za otroške negovalke v Ljubljani in Mariboru) še šest srednjih zdravstvenih šol.

Šolska reforma leta 1960 je zajela tudi vse zdravstvene šole. Vse dotedanje nižje zdravstvene šole (šola za babice, šole za otroške negovalke in šole za bolničarje) so se formirale, srednje šole za medicinske sestre pa samo preobrazile v štiriletne šole za zdravstvene delavce. ■

Z usmerjenim izobraževanjem leta 1981 sta bila zasnovana dva programa: za poklic/naziv zdravstveni tehnik in za poklic/naziv bolničar. Oblikovana sta bila na način, da se je vsak dijak po zaključku posamezne faze izobraževanja lahko takoj vključil v neposredno delo ali v nadaljnje izobraževanje.

V letu 2024 srednješolsko izobraževanje na področju zdravstvene nege izvaja dva programa: program srednjega poklicnega izobraževanja, ki traja tri leta za poklic/naziv bolničar/ka negovalec/ka in program srednjega strokovnega izobraževanja, ki traja štiri leta, za poklic/naziv tehnik/tehnica zdravstvene nege. ■

Program Zdravstvena nega – srednje šole

1. Brežice: Strokovno izobraževalni center Brežice
2. Celje: Srednja zdravstvena in kozmetična šola Celje
3. Izola: Srednja šola Izola
4. Jesenice: Srednja šola Jesenice
5. Ljubljana: Srednja zdravstvena šola Ljubljana
6. Maribor: Srednja zdravstvena in kozmetična šola Maribor
7. Murska Sobota: Srednja zdravstvena šola Murska Sobota
8. Nova Gorica: Šolski center Nova Gorica – Gimnazija in zdravstvena šola
9. Novo mesto: Šolski center Novo mesto, Srednja zdravstvena in kemijska šola
10. Ormož: Gimnazija Ormož
11. Postojna: Srednja gozdarska, lesarska in zdravstvena šola Postojna
12. Slovenj Gradec: Šolski center Slovenj Gradec - Srednja zdravstvena šola
13. Zagorje: Srednja šola Zagorje

Program Zdravstvena nega 1., 2. in 3. stopnje – visokošolski zavodi

1. Celje: Fakulteta za zdravstvene vede v Celju
2. Izola: Univerza na Primorskem, Fakulteta za vede o zdravju
3. Jesenice: Fakulteta za zdravstvo Angele Boškin
4. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Zdravstvena fakulteta
5. Maribor: Univerza Alma Mater Europaea
6. Maribor: Univerza v Mariboru, Fakulteta za zdravstvene vede
7. Novo mesto: Univerza v Novem mestu, Fakulteta za zdravstvene vede
8. Slovenj Gradec: Fakulteta za zdravstvene in socialne vede Slovenj Gradec